

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมี
วิจารณญาณเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ สรุป อภิปรายผลและ
ข้อเสนอแนะ ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิด
อย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถใน
การคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
เชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีองค์ประกอบการสอน 7 ชั้นคือ 1)
ขั้นเตรียมความพร้อม 2) ขั้นความรู้เชิงจริยธรรม 3) ขั้นเจตคติเชิงจริยธรรม 4) ขั้นเหตุผล
เชิงจริยธรรม 5) ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม 6) ขั้นการประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวัน และ 7) ขั้นประเมินผล
2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมี
วิจารณญาณเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น(E_1/E_2)เท่ากับ 88.38/92.62

2.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมและจำแนกตามขนาดของโรงเรียนในระดับใหญ่พิเศษ ใหญ่ กลาง และเล็กหลังการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรมโดยรวมและเป็นรายชั้นเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนในโรงเรียนขนาดต่างกันหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณคิดเชิงจริยธรรมโดยรวมและรายชั้นไม่แตกต่างกัน ($P \geq .483$)

2.4 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมและนักเรียนตามขนาดโรงเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจรายชั้นอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบการสอน 7 ชิ้นคือ 1) ชั้นเตรียมความพร้อม 2) ชั้นความรู้เชิงจริยธรรม 3) ชั้นเจตคติเชิงจริยธรรม 4) ชั้นเหตุผลเชิงจริยธรรม 5) ชั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม 6) ชั้นการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และ 7) ชั้นประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวคิดการพัฒนารูปแบบ การเรียนตามรูปแบบการพัฒนาการสอนของของจอยซ์และไวล์ (Joyce and Weil, 2001 : 45) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ รูปแบบการเรียนการสอนต้องมีองค์ประกอบเป็นขั้น ๆ ซึ่งแต่ละขั้นตอนแตกต่างกัน ในการพัฒนารูปแบบการเรียนในครั้งนี้ได้ยึดแนวคิด ทฤษฎี คือ 1) การพัฒนารูปแบบการสอนได้ยึดแนวคิดทฤษฎี การสร้างสรรค์ความรู้อันได้แก่ ทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้นิยมเชิงปัญญา (Cognitive Constructivism) และทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้นิยมเชิงสังคม (Social

Constructivism) และทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative Learning) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทั้งด้านลำดับขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน 2) แนวคิดทฤษฎีจริยธรรม แนวทางในการพัฒนาจริยธรรม คือ ทฤษฎีทางพุทธศาสตร์ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget) และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม โคลเบอร์ก (Kohlberg) แนวคิดทฤษฎี ทฤษฎีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของเอนนิส (Ennis) วิเคราะห์เป็นรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการ คิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม 7 ชั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ที่สอดคล้องกับการรู้ จริยธรรมตามแนวคิด ของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2539 : 2) สุดใจ บุญอารีย์ (2541 : 12) และโกศล มีคุณ (2547 : 12-14) คือ ความรู้เชิงจริยธรรม เจตคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิง จริยธรรม การตัดสินใจเชิงจริยธรรมเชิงจริยธรรม และแนวทางการพัฒนาการคิดอย่างมี วิจารณญาณของแนวคิดของ อารุณี ไทยบัณฑิตย์ (2545 : 14) คือ การระบุปัญหา การรวบรวม ข้อมูล การพิจารณาข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การหาข้อสรุป และการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่ง สอดคล้องผลการวิจัยของไพโรจน์ นิยมภาค (2554 : 121) พบว่า รูปแบบการสอนเพื่อ ส่งเสริมจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ 7 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม 2) ขั้นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ 3) ขั้นการศึกษาและลง มือกระทำ 4) ขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) ขั้นจัดระเบียบความรู้และสรุป 6) ขั้นชื่นชม ผลงาน และ 7) ขั้นการนำความรู้ไปใช้

2. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เชิงจริยธรรม สำหรับมัธยมศึกษาตอนต้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 88.38 /92.62 คือ กระบวนการ(E₁) เท่ากับ 88.38 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E₂) เท่ากับ 92.62 ซึ่งเป็นไป ตามเกณฑ์ 80/80 จากการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ดำเนินการเป็น กระบวนการไปตามลำดับขั้นตอน มีหลักการแนวคิดทฤษฎี จุดมุ่งหมาย มีการอธิบายลักษณะ ของการจัดการเรียนการสอน มีการจัดการความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้ผู้เรียนไปสู่ เป้าหมายอย่างเป็นกระบวนการ และมีการอธิบายเกี่ยวกับวิธีการสอนและเทคนิคอันจะช่วยให้ กระบวนการสอนนั้นหรือการเรียนรู้ที่นักเรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และผ่านการทดลองใช้ แก้วใจ ขอบกพร่องจนเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ และพัฒนาเครื่องมือใช้ประกอบกับคู่มือการใช้ เช่น แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดและประเมินผล ทำให้เกิดความสมบูรณ์ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของทิสนา แจมมณี (2546 ข : 211-222) ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเป็น

แบบแผนการเรียนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต้องมีหลักเกณฑ์เพื่อให้เกิดผลตามที่จุดมุ่งหมายกำหนดและให้เกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อารยา ช่ออั้งชัย (2553 : 131) ที่กล่าวว่ารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพรูปแบบการสอนเท่ากับ 86.11/87.67

3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมและจำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดใหญ่พิเศษ ใหญ่ กลาง และเล็กหลังการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม โดยรวมและเป็นรายชั้นเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องจากผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และจริยธรรม สังเคราะห์เป็นรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม และพัฒนาตามความต้องการของครูผู้สอน ผู้ปกครอง เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน สังคมในท้องถิ่น และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวุฒิภาวะของนักเรียน ตามองค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณดังแนวคิดของอารุณี ไทยบัณฑิตย์ (2545 : 14) คือ การระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูล การพิจารณาข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การหาข้อสรุป และการนำไปใช้ประโยชน์ ที่สอดคล้องกับการรู้จริยธรรมตามแนวคิดของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2539 : 2) สุดใจ บุญอารีย์ (2541 : 12) และโกศล มีคุณ (2547 : 12-14) คือ ความรู้เชิงจริยธรรม เจตคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม การตัดสินใจเชิงจริยธรรมเชิงจริยธรรม ตามวัยของผู้เรียน ซึ่งนักเรียนได้ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบตามกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการคิดเป็นรายบุคคลและคิดเป็นกลุ่มตามหลักการของทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้นิยมเชิงปัญญา ทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้นิยมเชิงสังคม ทำให้เกิดความรู้ใหม่ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน และนักเรียนได้เรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้เป็นกลยุทธ์ของการสอนที่ใช้ช่วยผู้เรียนให้บรรลุถึงเป้าหมายการเรียนรู้ของแต่ละคน โดยใช้กลุ่มที่มีโครงสร้างชัดเจน ตามทฤษฎีการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยอารยา ช่ออั้งชัย (2553 : 131) พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนในโรงเรียนขนาดต่างกันหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณคิดเชิงจริยธรรม โดยรวมและรายชั้นไม่แตกต่างกัน ($P \geq .483$) อาจเนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรมในด้านการระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูล การพิจารณาข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลการหาข้อสรุป และการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งจะเป็นตัวชี้นำไปสู่การแสดงออกของพฤติกรรมทางกาย และ วาจา และการควบคุมการปฏิบัติต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลในสถานการณ์ที่แตกต่างกันเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น ได้อย่างเหมาะสมตามกิจกรรมทำให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนตลอดเวลาของการทำแบบฝึกหัด (Law of Exercise) ของ Thomdale มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดของสมาชิกภายในกลุ่มตามหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้ตามแนวทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้เชิงสังคม (Social Constructivism) ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนไม่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสนิท สายธนู และคณะ (2550 : 52-56) ซึ่งพบว่านักเรียนได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมศึกษา ในโรงเรียนที่ขนาดแตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ด้านจริยธรรมศึกษาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของปฏิวัติ บุญประสิทธิ์ (2552 : 73-74) ที่พบว่า หลังการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ปรากฏว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมและตามขนาดโรงเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด อาจเนื่องจากจากรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ จากง่ายไปหายาก ฝึกแต่ละขั้นตอน จนค้นพบแนวทางในการเลือกปฏิบัติที่สอดคล้องกับความเหมาะสมของตนเอง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ พุทธศักราช 2554 มาตรา 22 ได้กล่าวว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และ

ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด คือ เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดอย่างสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของตนเองและสามารถแสดงออกซึ่งความคิดและรู้สึ้อย่างเสรีและเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนเกิดความพึงพอใจต่อการเรียนเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม ดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม สำหรับใช้มัธยมศึกษาตอนต้น ไปใช้ควรศึกษาขั้นตอนในการใช้เข้าใจ

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรมในแต่ละขั้นของการสอนสามารถนำสื่อ สถานการณ์ มาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

1.3 หน่วยการเรียนรู้สามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้ทางจริยธรรมให้สอดคล้องและความต้องการของท้องถิ่น

1.4 รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรมสามารถประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงจริยธรรม สำหรับใช้มัธยมศึกษาตอนต้น สามารถประยุกต์ใช้กับระดับชั้นอื่นในระดับที่ต่ำกว่าหรือสูงชันมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2 ควรพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านอื่น เช่น ด้านคุณธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับรูปแบบอื่น